DZIENNIK URZĘDOWY

KURATORIUM OKRĘGU SZKOLNEGO WILEŃSKIEGO

Nr 1 | Wilno, 1 Stycznia 1938 r. | Rok XV

WSZYSTKIM PRACOWNIKOM ADMINISTRACJI SZKOLNEJ ORAZ WSZYSTKIM NAUCZYCIELOM I PRACOWNIKOM OŚWIATOWYM NASZEGO OKRĘGU SKŁADA NAJLEPSZE ŻYCZENIA Z OKAZJI ŚWIĄT BOŻEGO NARODZENIA I NOWEGO ROKU

M. B. GODECKI
Kurator O. S. Wil.

TREŚĆ

Pozycja : str.

1.} Wprowadzenie Polskich Norm Urzędowych wyrobów papierniczych 2
2.} 2
3. Druki 3
4. Konkurs Fidac'u 4
5. Podziękowanie za współdziałanie przy budowie 100 szkół Marszałka Józefa Piłsudskiego na Wileńszczyźnie 4
6. Program nauki w państwowym liceum ogólnokształcącym z polskim językiem nauczania . 5
7. Państwowe Komisje Egzaminacyjne dla nauczycieli publicznych szkół powszechnych . . 5
8. Ruch służbowy 6
9. Komunikaty 6

Pozycja : str.

10. CZĘŚĆ NIEURZĘDOWA 6
Program nauki rysunków w liceum ogólnokształcącym 6
Konferencja opiekunów Kół Krajoznawczych Młodzieży Szkolnej w Wilnie 11
Kronika 14
Komunikaty nieurzędowe 17
Spis książek nabytych przez Centralną Bibliotekę Pedagogiczną przy Kuratorium O. S. Wil. w listopadzie i grudniu 1937 r. 21

1

PREZES RADY MINISTRÓW

Warszawa

Dnia 24 kwietnia 1937 r.

Nr 40-8/9

Wprowadzenie Polskich Norm Urzędowych wyrobów papierniczych.

do wszystkich Panów Ministrów

w/m.

Zatwierdzam do użytku służbowego władz, urzędów i instytucyj państwowych następujące „Polskie Normy Urzędowe“ wyrobów papierniczych.

PNU—001 — Dostawy i odbiór wyrobów papierniczych (2 wydanie uzupełnione)
PNU—002 — Metody badania wyrobów papierniczych (2 wydanie uzupełnione)
PNU—003 — Podział i znakowanie wyrobów papierniczych (2 wydanie uzupełnione)
PNU—006 — Papiery pisarskie (2 wydanie uzupełnione)
PNU—007 — Papiery drukowe (2 wydanie uzupełnione)
PNU—008 — Papiery gazetowe (2 wydanie uzupełnione)
PNU—009 — Papiery pakowe (2 wydanie uzupełnione)
PNU—010 — Tektura zwykła
PNU—011 — Pergaminy pakowe
PNU—012 — Bibuły atramentowe (2 wydanie uzupełnione)
PNU—013 — Papiery rysunkowe
PNU—014 — Pergaminy rysunkowe
PNU—015 — Papiery czerpane
PNU—016 — Papiery kartonowe
PNU—018 — Papiery do powielania
PNU—019 — Bibułki przebitkowe
PNU—020 — Kartony zwykłe.

Jednocześnie unieważniam normy:

PNU—001 — Dostawa i odbiór papieru
PNU—002 — Metody badania papieru
PNU—003 — Podział i znakowanie papieru
PNU—006 — Papier pisarski
PNU—007 — Papier drukowy
PNU—008 — Papier gazetowy
PNU—009 — Papier pakowy
PNU—012 — Bibuła atramentowa.

zatwierdzone okólnikiem Nr 10 z dnia 14 marca 1934 r.

Termin wprowadzenia w życie i stosowania norm ustalam na dzień 1 stycznia 1938 r.

Prezes Rady Ministrów :

(—) *Sławoj Składkowski.*

2

MINISTERSTWO
WYZNAŃ RELIGIJNYCH
I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO

Warszawa

—o—

OKÓLNIK Nr 84

z dnia 2 września 1937 r. BP-14706/37.

w sprawie wprowadzenia Polskich Norm Urzędowych wyrobów papierniczych.

Okólnik Pana Prezesa Rady Ministrów Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego podaje do wiadomości i przestrzegania.

Podane w okólniku Pana Prezesa Rady Ministrów „Polskie Normy Urzędowe“ wysyła się równocześnie podległym władzom, urzędom i instytucjom. Dalsze egzemplarze są do nabycia w P. A. T-nej.

Zarazem Ministerstwo wyjaśnia co następuje:

1. Objęte Polskimi Normami Urzędowymi normy wyrobów papierniczych zamykają kompleks używanych powszechnie w pracy biurowej. Ewentualne dalsze normy wyrobów papierniczych będą miały charakter wyrobów specjalnych.
2. Załączone normy zostały uzgodnione nie tylko z zainteresowanym przemysłem lecz również z hurtowymi dostawcami wyrobów papierniczych, zatem nabycie potrzebnego pa-

pieru na rynku nie powinno nastręczać żadnych trudności.

3. Dla ułatwienia wyboru gatunków i odmian wyrobów papierniczych przystąpili czołowi dostawcy papieru do sporządzenia katalogów wyrobów papierniczych w oparciu o zatwierdzone normy. Należy spodziewać się, że katalogi wyrobów papierniczych ukażą się na rynku w ciągu najbliższego kwartału.

4. Zmienione i uzupełnione normy (PNU.: 001, 002, 003, 006, 007, 008, 009 i 012) nie naruszają obowiązujących wskazówek tymczasowych „o wyborze i stosowaniu papieru normalnego“, gdyż wprowadzono tam jedynie nowy układ i zmianę pojęcia „papier“ na „wyroby papiernicze“ oraz dodano drobne uzupełnienia w metodach badania.

5. Po ukazaniu się katalogu wyrobów papierniczych zostaną wydane szczegółowe wskazówki o wyborze i stosowaniu tych wyrobów w odniesieniu do wszystkich obowiązujących norm, we wskazówkach tych będą ponadto podane niezbędne wiadomości z technologii papieru i sposoby badania wszelkich wyrobów papierniczych.

Równocześnie Ministerstwo uchyla okólnik Nr 70 z dnia 24 maja 1934 r. (BP—9514/34) — Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 5, poz. 83 w części dotyczącej wprowadzenia do użytku służbowego norm urzędowych dla papierów.

Dyrektor Biura Personalnego:

(—) *W. Przybyłowicz.*

3

MINISTERSTWO WYZNAŃ RELIGIJNYCH I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO

Warszawa

—o—

OKÓLNIK Nr 100

z dnia 16 listopada 1937 r. BP-23513/37.

w sprawie druków.

Okólnikiem Nr 3 z dnia 21 stycznia 1936 r. Nr 40-8/2 Pan Prezes Rady Ministrów zatwierdził do użytku służbowego następujące polskie normy urzędowe:

PNU—021 — Atramenty i tusze, podział, dostawa i odbiór,

PNU—022 — Atrament pisarski,

PNU—023 — Atrament hektograficzny,

PNU—024 — Tusz kreślarski,

PNU—025 — Tusz pieczęciowy,

PNU—026 — Ołówki (oprawne w drzewo),

PNU—027 — Taśma do maszyn piszących,

PNU—028 — Kalka pisarska,

oraz wydawnictwo Komisji Normalizacji Druków i Wydawnictw Państwowych p. t. „Materiały pisarskie — wskazówki o wyborze i stosowaniu w biurach urzędów i instytucyj państwowych“.

Podając powyższe do wiadomości i stosowania Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego zaznacza, iż wspomniane normy i wskazówki są do nabycia w Centrali i oddziałach Polskiej Agencji Telegraficznej.

Dyrektor Biura Personalnego:

(—) *W. Przybyłowicz.*

4

MINISTERSTWO
WYZNAŃ RELIGIJNYCH
I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO

—o—

Warszawa.

Dnia 3 grudnia 1937 r.

Nr II S-11153/37.

Konkurs Fidac'u.

Wzorem lat ubiegłych Centralny Zarząd Żeńskiego Fidac'u w Paryżu organizuje i w roku bieżącym konkurs dla młodzieży za pośrednictwem swoich Sekcyj Narodowych. Unia Polskich Związków Obrończyń Ojczyzny, jako sekcja Fidac'u, prosi o rozesłanie do szkół średnich podanych niżej warunków konkursu.

Konkurs obejmuje wypracowanie na jeden z podanych niżej trzech tematów, a mianowicie:

1) Czy postęp jest nieprzerwanym dążeniem naprzód?

2) Jakie są środki praktyczne, za pomocą których twoje państwo pracuje na rzecz pokoju? W jaki sposób możesz się do tego przyczynić?

3) Jakie ideały w dziedzinie wychowania fizycznego i intelektualnego powinny przyświecać młodzieży współczesnej?

W konkursie może brać udział młodzież obojga płci od 14—18 lat. Do wypracowań należy dołączyć: życiorys, nazwisko i imię, oraz adres piszącego.

Wypracowania należy nadesłać w terminie do dnia 15 stycznia 1938 r. do Sekretariatu Unii Polskich Związków Obrończyń Ojczyzny, Warszawa, ul. Piusa XI 62, m. 4.

Trzy najlepsze wypracowania zostaną nagrodzone medalami.

Ministerstwo poleca ogłoszenie powyższego konkursu we wszystkich szkołach średnich ogólnokształcących męskich i żeńskich wraz z gorącą zachętą młodzieży do wzięcia udziału w konkursie.

Dyrektor Departamentu:

(—) *Dr M. Pollak.*

5

PODZIĘKOWANIE.

W imieniu Pana Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego oraz w imieniu własnym dziękuję niżej wymienionym osobom za czynne i owocne współdziałanie przy budowie 100 szkół Marszałka Józefa Piłsudskiego na Wileńszczyźnie:

P. Piałusze Piotrowi, Inspektorowi Szkolnemu w Brasławiu.

P. Radyskiemu Włodzimierzowi, Inspektorowi Szkolnemu w Postawach,

P. Laskowskiemu Wacławowi, Inspektorowi Szkolnemu w Wilejce,

P. Ziemackiemu Wincentemu, b. Inspektorowi Szkolnemu w Wilnie,

P. Eymontowi Władysławowi, kierownikowi szkoły w Krzywiczach pow. wilejskiego,

P. Baranowi Piotrowi, kierownikowi szkoły w Trokach pow. wileńskiego,

P. Czajce Henrykowi, kier. szkoły w Gieniowcach, pow. oszmiańskiego,

P. Świętkowi Józefowi, kier. szkoły w Graużyszkach, pow oszmiańskiego,

P. Paszce Stanisławowi, naucz. szk. pow. w Postawach, pow. postawskiego,

P. Piechocie Janowi, kier. szkoły w Świrankach, pow. święciańskiego,

P. Kaczkowskiemu Stefanowi, kier. szk. w Drui, pow brasławskiego,

P. Jakobschemu Bronisławowi, kier. szk. w Królewszczyźnie, pow. dziśnieńskiego,

P. Kapturowi Stefanowi, kier. szk. w Mejszagole, pow wileńskiego,

P. Nazarukowi Stanisławowi, kier. szk. w Bezdanach, pow. wileńskiego,

P. Kazurze Józefowi, kier. szkoły w Hruzdowie, pow. postawskiego,

P. Krumplewskiemu Nikodemowi, kier. szk. w Konstalinie, pow. brasławskiego,

P. Filipiakowi Franciszkowi, kier. szk. w Różkach, pow. brasławskiego,

P. Drabowiczowi Wacławowi, kier. szk. w Kluszczanach, pow. święciańskiego,

P. Kulczyckiemu Emilowi, kier. szk. w Kućkach, pow. święciańskiego,

P. Pawłowskiemu Stefanowi, kier. szk. w Zadorożu pow. dziśnieńskiego,

P. Zianowiczowi Piotrowi, kier. szk. w Kowalach, pow. oszmiańskiego,

P. Polilowiczowi Władysławowi, kier. szk. w Podorce, pow. dziśnieńskiego,

P. Niezbrzyckiemu Władysławowi, kier. szk. w Błosznikach, pow. dziśnieńskiego,

P. Olkuśnikowi Władysławowi, kier. szk. w Zahaciu, pow. dziśnieńskiego,

P. Kopaczowi Edwardowi, kier. szk. w Girstunach, pow. dziśnieńskiego,

P. Krasowskiemu Bronisławowi, kier. szk. w Jankiszkach, pow. święciańskiego,

P. Gałgowskiemu Piotrowi, kier. szk. w Tałudzi, pow. wilejskiego,

P. Popławskiemu Zygmuntowi, kier. szk. w Nasiłowie, pow. mołodeckiego,

P. Sakowiczowi Józefowi, naucz. szk. pow. w Paskowszczyźnie, pow. wileńskiego,

P. Reitowi Felicjanowi, naucz. szk. pow. w Niemenczynie, pow. wileńskiego,

P. Hajdukiewiczowi Antoniemu, kier. szk. w Sućkowie pow. oszmiańskiego,

P. Węgrzynowi Stanisławowi, kier. szk. w Sukniewiczach, pow. oszmiańskiego,

P. Markiewiczowi Józefowi, kier. szk. w Żuperkach, pow. postawskiego,

P. Adamkiewiczowi Aleksandrowi, kier. szk. w Łasicy, pow. postawskiego,

P.Budziczowi Franciszkowi, kier. szk. w Słobodzie Woropajewskiej, pow. postawskiego,

P. Buckiemu Henrykowi, kier. szk. w Karaciszkach, pow. wileńskiego,

P. Kowalskiemu Kazimierzowi, kier. szk. w Miednikach Królewskich, pow. wileńskiego,

P. Jabłońskiemu Zygmuntowi, kier. szk. w Ławaryszkach, pow. wileńskiego.

Kurator Okręgu Szkolnego:

(—) *M. B. Godecki.*

6

OKÓLNIK

Kuratora Okręgu Szkolnego Wileńskiego

z dnia 17 grudnia 1937 r. Nr II — 43198/37.

do P. P. Dyrektorów i Nauczycieli państwowych i prywatnych liceów ogólnokształcących w Okręgu

w sprawie programu nauki w państwowym liceum ogólnokształcącym z polskim językiem nauczania.

W związku z rozporządzeniem Pana Ministra W. R. i O. P. z dnia 7 lipca 1937 r. (Nr II Pr.-6318/37) o programie nauki w państwowym liceum ogólnokształcącym z polskim językiem nauczania — zwracam uwagę na podstawie pisma Min. W. R. i O. P. z dnia 6 grudnia 1937 r. Nr II Pr-11208/37, że organiczną częścią całości programu licealnego są „Uwagi Wstępne“, wydane jako oddzielna broszura i zawierająca niezbędne wyjaśnienia potrzebne do zrozumienia poszczególnych programów.

Nieznajomość „Uwag Wstępnych“ może się odbić w sposób ujemny na pracy realizacyjnej i dlatego zwracam uwagę na konieczność zapoznania się przez Nauczycielstwo z „Uwagami Wstępnymi“.

Kurator Okręgu Szkolnego:

(—) *M. B. Godecki.*

7

PAŃSTWOWE KOMISJE EGZAMINACYJNE DLA NAUCZYCIELI PUBLICZNYCH SZKÓŁ POWSZECHNYCH.

Na podstawie § 3 zarządzenia Pana Ministra W. R. i O. P. z dn. 14.XII. 1928 r. (Dz. Urz. M. W. R. i O. P. Nr 1 z 1929 r. poz. 3). Pan Kurator Okr. Szk. Wil. dodatkowo mianował na okres czasu do dnia 31.VIII 1938 r. na członka Komisji Egzaminacyjnej dla nauczycieli publ. szk. powsz. obwodów szkolnych: nowogródzkiego i wołożyńskiego z siedzibą Komisji w Nowogródku: p. Stanisława Łukaszewicza, kierownika publ. szkoły powsz. w Wiszniewie, obw. wołożyńskiego.

8

RUCH SŁUŻBOWY.

Kuratorium.

Bąbiński Stefan, naczelnik wydziału w Kuratorium Okręgu Szkolnego Wileńskiego, mianowany z dniem 1 grudnia 1937 r. naczelnikiem wydziału w Zarządzie Centralnym Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

*

Szkolnictwo powszechne.

Stanisław Łukaszewicz, kierownik 7 kl. publ. szk. powsz. Nr 1 w Brasławiu mianowany z dniem 1 września 1937 r. kierownikiem 7 kl. publicznej szkoły powszechnej w Wiszniewie obwodu wołyńskiego.

*

9

KOMUNIKATY.

Podziękowanie.

Dowódca Obszaru Warownego Wilno p. płk. dypl. K. Janicki pismem z dnia 17 listopada 1937 r. Nr 170 Adj. złożył na ręce Pana Kuratora O. S. podziękowanie młodzieży szkolnej za udział w przeglądzie i defiladzie wraz z wojskiem w dniu święta Niepodległości, wyrażając uznanie za sprawność i dobrą postawę w czasie defilady.

*

Akcje Banku Polskiego.

Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego jest w posiadaniu nieodebranych akcyj Banku Polskiego, wystawionych na następujące osoby:

1. Szołkowską Malwinę,
2. Kluge Wiktora, cedowaną na Kurłowiczową Marię.

Ministerstwo wzywa zainteresowanych, by zgłosili miejsce swego pobytu i udowodnili prawa do powyższych akcyj.

*

Komunikaty o wydawnictwach.

Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego pismem z dnia 15. IX. 1937 r. Nr II Pr. — 15033/37, z dnia 15.X 1937 r. Nr II Pr. 14974/37 oraz z dnia 20.X.1937 r. Nr II Pr.— 15262/37 zatwierdziło do bibliotek uczniowskich następujące wydawnictwa Zarządu Głównego Ligi Obrony Powietrznej i Przeciwgazowej:

1. *S. Mazurek* — **„Spadochron, jego budowa i zastosowanie“.**
2. *W. Mizgier Chojnacki* — **„Sport spadochronowy“.**
3. *S. Brenn* — **„Balonem LOPP nad morze Białe“.**

10

CZĘŚĆ NIEURZĘDOWA.

PROGRAM NAUKI RYSUNKÓW W LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCYM.

Rozkład materiału naukowego, organizacja i metody pracy.

(Referat wygłoszony na rejonowej konferencji nauczycieli rysunków O. S. W. w dniach 5 i 6 listopada 1937 r.).

I.

Uwagi ogólne.

Zasadniczą cechą programu rysunków w liceum jest nastawienie na rysunek z natury, tak jak w gimnazjum jest nastawienie na rysunek szkicowy poobserwacyjny i rysunek z wyobraźni. Przy rysunku z natury ustalono zasadę, że modele standaryzowane nie są potrzebne, a bardziej odpowiednie są przedmioty użytkowe z otoczenia, one bowiem interesują młodzież i wywołują podnietę do pracy. Decydującą rolę odegrać tu powinna celowość i systematyka pracy. Fragmenty nie powiązane w jedną całość, rezultatów nie wydadzą.

W liceum przy nauce rysunków potrzebne są następujące środki pomocnicze:

1. Modele stałe: a) ze sztuki ludowej, b) części uzbrojenia w związku z P. W.;
2. Ilustracje do epidiaskopu i przeźrocza:
   a) przeźrocza jako pomoc w nauce o stylach;
   b) luźne ilustracje i pocztówki przy omawianiu historii malarstwa;
3. Biblioteka podręczna, głównie jako pomoc dla nauczyciela *).

II.

Rozkład materiału naukowego w liceum.

Omawiając rozkład materiału, nie mam zamiaru podawać gotowego schematu. Schemat zabija indywidualność i żywą treść, która kształ-

*) Spis literatury na końcu niniejszego artykułu.

tuje się rozmaicie, w zależności od środowiska i warunków pracy. Indywidualność poczynań dydaktycznych jest koniecznością pracy szkolnej, która rozwija się zawsze w ramach zatwierdzonego przez Ministerstwo programu.

Rozkład materiału powinien uwzględnić trzy okresy szkolne, z których pierwszy obejmuje 14 tyg. po 2 godz. lekcyjne, razem 28 godzin, drugi 10 tyg. po 2 godz., razem 20 godzin, trzeci 10 tyg. po 2 godz., razem 20 godzin rysunków.

W zakładzie, w którym pracuję, rozłożyłem materiał w następujący sposób:

Klasa I-sza licealna, wydział matematyczno-fizyczny.

Okres I-szy.

Techniki: ołówek, kredka czarna, tusz, pędzel, farby, kreślenie grafionem.

1. Czynności wstępne: rysunek rozpoznawczy, wykonanie teczek rysunkowych, ustalenie pisma znormalizowanego wg. Rogińskiego, podpisanie teczek, omówienie zasad wykonywania podpisów prac rysunkowych . . . . 6 godz.
2. Rysunek z natury. Ustawienie frontalne i skośne do płaszczyzny obrazu, konstrukcja światłocienia (światło, cień, półcień, refleks) . . . . 6 godz.
3. Rysunek szkicowy poobserwacyjny płaski i perspektywiczny. Modele: a) z pokazu, b) z pamięci . . . 4 godz.
4. Rysunek z wyobraźni: a) opis przez nauczyciela, b) pomysł ucznia . . 4 godz.
5. Kreślenia w rzucie równoległym ukośnym: a) z modelu, b) z wyobraźni . . . . 4 godz.
6. Omawianie zabytków sztuki polskiej i obcej. Wybrane zagadnienia: a) sztuka starożytna, b) sztuka średniowieczna. (Przeźrocza lub epidiaskop) . . . . 4 godz.

Okres II-gi.

Techniki: ołówek i farby, tusz i patyk lipowy.

1. Kompozycja liternicza. Jednostka metodyczna: a) projektowanie w materiale zastępczym tj. ołówkiem stolarskim — 2 godziny, b) omawianie konstrukcji litery i kształtowanie właściwym narzędziem tj. patykiem lipowym — 2 godz., c) wykonywanie plakatu według projektu — 2 godz, d) wykończenie zadania i omówienie końcowe — 2 godz., razem . . . . 8 godz.
2. Rysunek z natury i poobserwacyjny. Skróty perspektywiczne i światłocień, dalszy ciąg poprzednich ćwiczeń oraz omówienie cienia rzuconego przy oświetleniu słonecznym i elektrycznym (przy lampie) 8 godz.
3. Omawianie zabytków sztuki polskiej i obcej. (Wybrane zagadnienia — renesans i barok, rokoko, klasycyzm Ludwika XVI i empir). 4 godz.

Okres III-ci.

Techniki : ołówek, farby wodne, kredka, patyk, tusz, grafion.

1. Rysunek z natury i poobserwacyjny, malarstwo farbami wodnymi. Przedmioty użytkowe z zastosowaniem tła. Obserwacja i omówienie względności barw. Zmiana barwy w zależności od tła . . . . . . 8 godz.
2. Rysunek z wyobraźni i kreślenie w rzucie równoległym ukośnym, według pomysłów uczniów, (przedmioty użytkowe) . . . . 4 godz.
3. Omawianie zabytków sztuki polskiej i obcej: a) wybrane zagadnienia ze sztuki XIX wieku, b) wybrane zagadnienia ze sztuki nowoczesnej . . . . 4 godz.
4. Liternictwo w związku z zakończeniem roku szkolnego. Kompozycje plakatów na wystawy szkolne 4 godz.

W uwagach do programu zaznaczono, że lekcja rysunków powinna trwać 2 godziny z rzędu i może być wykorzystana na jeden lub parę tematów, zależnie od wyznaczonego celu. Z ogólnej liczby godzin można przeznaczyć 10—14 godzin na wycieczki i omawianie dzieł sztuki oraz około 10 godzin na kompozycję literniczą. W zaprojektowanym przeze mnie rozkładzie materiału przeznaczam 12 godzin na omawianie dzieł sztuki (przez trzy okresy po 4 godziny). Ponieważ w uwagach do programu wyznaczono na powyższą jednostkę metodyczną 10—14 godzin, więc pozostałe 2 godziny, dołączam do kompozycji literniczej, która w mym projekcie wynosi 12 godzin rocznie, tj. 8 godzin w drugim okresie, (programy i afisze na koncerty szkolne, odczyty lub zabawy uczniowskie). W trzecim okresie liternictwo dysponuje pozostałymi 4 godzinami, które są przeznaczone na wykazanie nabytej w ciągu roku umiejętności przez wykonanie plakatów w związku z zakończeniem roku szkolnego. Na kreślenie, pozostające w luźnym związku z programem rysunkowo-malarskim, przypada 8 godzin rocznie. Trzeba tutaj zaznajomić uczniów z używaniem grafionu. Na rysunek z natury i poobserwacyjny przypada zgodnie z duchem obecnego programu największa liczba godzin t. j. 26 rocznie.

Sprawozdanie z wykonania programu następuje z końcem każdego okresu. Wpisujemy więc obok jednostek metodycznych tematy, na jakich zrealizowaliśmy zagadnienia. Rzeczowość jednak tych sprawozdań wymaga zaznaczenia również zmian w realizacji zakreślonego planu.

Np. jednostka metodyczna „kreślenie w rzutach równoległych ukośnych" nie została zrealizowana z powodu: 1) braku przyborów kreślarskich, 2) straty x godzin rysunków, wykorzystanych na teatr szkolny, odczyty itp. Zagadnienia te znajdą się na warsztacie pracy w następnym okresie, którego plan ulegnie skutkiem tego odpowiednim modyfikacjom.

III.

Jednostka metodyczna w nauce rysunków.

Jednostką metodyczną w rysunkach jest całkowity przebieg pracy przy realizacji jednego zagadnienia na podstawie podanego przez nauczyciela tematu. Np.: 1) kompozycja liternicza piórem redis — plakat na koncert szkolny, 2) rysunek z wyobraźni w perspektywie ukośnej — półeczka z drzewa.

Jednostka metodyczna w rysunkach może obejmować jedną, dwie lub szereg jednostek lekcyjnych po sobie następujących.

Konkretnym przykładem jest kompozycja liternicza, przy której ustalono, że składa się z szeregu jednostek lekcyjnych. Więc:

Pierwsza jednostka lekcyjna zawiera temat oraz punkty:

a) wiadomości o surowcach i materiale produkcji krajowej, przyczym pożądana jest wycieczka do muzeum dla obejrzenia starych ksiąg pisanych ręcznie na pergaminie oraz zachęcenie uczniów do gromadzenia wiadomości z książek i czasopism na określony temat, ponadto zaś ze względu na mający nastąpić rysunek czy projekt ucznia nauczyciel powinien omówić możliwości techniczne materiału;

b) nabywanie przez ucznia wstępnych umiejętności technicznych, potrzebnych do realizowania zagadnienia;

c) projektowanie liternicze.

W pierwszej fazie projektowania nie należy zbyt dużo wymagać od uczniów i postępować ostrożnie, raczej w rozmowie naprowadzając na właściwą drogę. Pożądanym byłoby posiadanie przez uczniów szkicowników do szybkiego wyrażania swych pomysłów—szkiców.

Druga jednostka lekcyjna jest jednostką pracy i zawiera następujące punkty:

a) nauczyciel przypomina właściwości materiału i narzędzi;

b) nauczyciel demonstruje dla wszystkich uczniów razem czynności techniczne, dotyczące danego zagadnienia, przy czym jeżeli znajdzie się uczeń zaawansowany, można wykorzystać tutaj jego wiadomości;

c) właściwa praca uczniów, przy czym nauczyciel jest stale przy nich i udziela im wskazówek indywidualnych.

Trzecia jednostka lekcyjna jest poświęcona dalszej pracy uczniów; znajdują się w niej następujące momenty:

a) nauczyciel pokazuje uczniom nowości techniczne, nowe sposoby kształtowania formy, przegląda z uczniami odpowiednie publikacje lub tablice metodyczne;

b) przeprowadza korektę indywidualną i zbiorową.

Czwarta jednostka lekcyjna. Praca jest na ukończeniu, uczniowie kontrolują całość pracy, uzupełniają braki i poprawiają usterki. Jednostka zawiera następujące części:

a) praca właściwa;

b) mała wystawa i omawianie rezultatów pracy przez uczniów pod kierunkiem nauczyciela;

c) nauczyciel wykorzystuje moment pobudliwości twórczej uczniów na podstawie widzianych prac i przenosi dalszą pracę w razie dużego zainteresowania niektórych uczniów na zajęcia ochotnicze, organizowane w dowolnym czasie.

Projektowana przez mnie jednostka metodyczna w liternictwie tworzy cztery jednostki lekcyjne, z których każda przynosi nowe wartości do całokształtu pracy. Jednostka metodyczna w zakresie kompozycji literniczej nie jest jednak zasadą postępowania przy innych zagadnieniach rysunkowych, jak rysunek z natury, poobserwacyjny i inne. Jest ona jedynie przykładem organizacji pracy na pewnym odcinku. Wszystkie jednak punkty przytoczone powyżej, znajdują swoje miejsce nawet w takiej jednostce metodycznej, która rozporządza tylko jedną lekcją.

IV.

Organizacja lekcji rysunków.

Przystępując do opracowania ustalonego zagadnienia na lekcji rysunków, powinniśmy się zastanowić nad pewnymi zasadami, które warunkują jego realizację, a mianowicie:

1) czy dany temat zainteresuje młodzież;

2) czy dane zagadnienie będzie dostatecznie wyświetlone uczniom przez nauczyciela;

3) czy przy realizacji jego nie powstanie zbyt wiele przeszkód, utrudniających pracę: a) wprowadzenie naraz paru technik, b) nieprzestrzeganie zasad stopniowania trudności.

Schematyczny układ normalnej lekcji rysunków obejmuje trzy związane z sobą części:

Część I-sza. Praca przygotowawcza: dyżurni uczniowie rozdają narzędzia i materiały; nauczyciel podaje temat i obszernie omawia zagadnienie, posługując się w razie potrzeby rysunkiem tablicowym.

Część II-ga. Właściwa lekcja: uczniowie pracują a nauczyciel przeprowadza korektę indywidualną, jeżeli zaś jeden błąd powtarza się stale u wszystkich rysowników, uczniowie na komendę nauczyciela przestają pracować; nauczyciel ponownie omawia zagadnienie i udziela wskazówek całej klasie.

Część III-cia. Omówienie końcowe i zbieranie materiałów przez dyżurnych.

Lekcja jest prowadzona z zegarkiem w ręku, chodzi nam bowiem o jaknajlepsze wyzyskanie czasu. Omówienie wstępne lub końcowe nie może trwać zbyt długo. Rysunek jest pracą ręki i mózgu, długa „gadanina“ nie pomaga, lecz raczej szkodzi.

V.

Pracownie rysunkowe.

W normalnych warunkach liceum powinno posiadać pracownię rysunkową, t. j. oddzielną salę, wyposażoną w komplet stolików rysunkowych, szafę materiałową i narzędziową, szafę z teczkami prac uczniowskich i z modelami stałymi, (wytwory sztuki ludowej i części uzbrojenia w związku z P. W.), podstawki na modele, odpowiednie oświetlenie dzienne i elektryczne. Na ścianach powinny wisieć ramy sosnowe na zmienne wystawy prac uczniowskich. Warunki takie w dzisiejszych czasach możnaby nazwać idealnymi. Większość szkół, nawet dobrze zorganizowanych, pracowni rysunkowych nie posiada. Wytwarza się więc konieczność stopniowego stwarzania odpowiednich warunków do realizacji programu rysunków. Dobrze jest już wówczas, kiedy dyrekcja liceum przeznaczy na naukę rysunków osobną salę. W sali takiej można przy pomysłowości nauczyciela, pewnych sumach pieniężnych i poparciu dyrektora, stworzyć pracownię. Początkowo — w braku stolików rysunkowych według wzorów Ministerstwa — użyjemy stołów, bądź nawet ławek szkolnych.

Zadaniem jednak nauczyciela (przy pomocy dyrekcji szkoły), będzie ułożyć plan stworzenia pracowni stopniowo na okres 3—4 lat i plan ten rokrocznie, stopniowo realizować.

VI.

Warunki finansowania rysunków.

Do wyżej wskazanej realizacji programu rysunków potrzebne są pieniądze. W zależności od środowiska ilość potrzebnych pieniędzy będzie wzrastać lub maleć. W środowisku wielkomiejskim, na ogół bogatszym i mającym większe zrozumienie dla celów nauki rysunków, potrzeba więcej pieniędzy. Na realizację rysunków wystarczyć mogą opłaty od 3 do 5 zł rocznie od ucznia. Uczniowie opłacają materiały rysunkowe półrocznie. Wszelkie materiały rysunkowe zakupuje nauczyciel zbiorowo. Ma się wówczas zapewnioną znaczną obniżkę w stosunku do cen detalicznych. Przy indywidualnym nabywaniu przyborów szkoła jest składem przygodnie dobranych narzędzi i materiałów różnych fabryk i wymiarów. Powoduje to małą wydajność pracy oraz zależność każdej lekcji od dobrej woli i pamięci uczniów. Plan pracy ulega wtedy zniekształceniu. Dlatego też pracownia rysunkowa musi być należycie wyposażona w narzędzia i materiały. Papier rysunkowy jest znormalizowany A 2 tj. 594 x 420 mm. Znormalizowanie wielkości papierów rysunkowych ułatwi utrzymanie ich w należytym porządku w tekach oraz organizowanie i urządzanie wystaw szkolnych ogólnych, gdyż dotychczasowa dowolność rozmiarów arkusza sprawiała organizatorom sporo kłopotu i powodowała trudności w estetycznym rozmieszczeniu różnorodnych arkuszy na wystawie. Poza tym bloki rysunkowe złożone są z jednego gatunku papieru, podczas gdy my stale używamy trzech gatunków: białego rysunkowego, szarego pakunkowego i kremowego „Java". Należy więc sprawy te unormować.

VII.

Nauczyciel jako czynnik realizacji programu rysunków.

Stwierdziliśmy, że uczniowie wynoszą z gimnazjum słabe przygotowanie w zakresie rysunków. Przyczyny są różnorodne. My, nauczyciele rysunków, musimy być świadomi zadań, jakie stoją przed nami w toku pracy. Powinniśmy zapoznać się z literaturą przedmiotu i czasopismami zawodowymi. W odniesieniu do młodzieży musimy utrwalać zapał do pracy twórczej i być cichymi kierownikami jej poczynań. W zakresie materiału programowego winniśmy nastawić pracę na osiąganie wyników. Najlepiej. zbudowane programy będą martwą literą, jeżeli nie zechcemy włożyć maksimum energii i pracy w kierunku solidnego opracowania poszczególnych zagadnień z młodzieżą i utrwalenia poznanych przez nią zjawisk.

Trzeba więc zdobyć się na sprężystą egzekutywę. W umysłach młodzieży bowiem nie może utrwalić się przekonanie, że rysunek można opanować bez pracy, takie bowiem postawienie sprawy czyni nieobliczalne szkody w wychowaniu plastycznym młodzieży.

J. Bodziński.

*

LITERATURA.

Biblioteka pracowni metodycznej rysunków w Wilnie posiada między innymi dziełami następującą biblioteczkę podręczną.

W zakresie kreśleń:

1. Rogiński A. Kreślenie techniczne. Nakł. Polskiego Komitetu Normalizacyjnego. Warszawa 1931.
2. Kamkin A. Rysunki maszynowe. Nakł. Muzeum Przem. i Roln. Warszawa 1931.

W zakresie rysunku z natury i poobserwacyjnego:

1. Homolacs K. Studium formy, barwy i światła. Wyd. Muzeum Przem. Kraków 1929.
2. Misky L. Plastyczne uzmysławianie przedmiotów. Książnica Polska, Lwów 1922.
3. Tenże. Rysunek głowy i figury ludzkiej. Książnica Atlas. Lwów — Warszawa 1925.
4. Policht H. Nauka rysunku, Część I. Nakł. własnym. Kraków 1933. Część II. Kraków 1934.
5. Karp Cz. Rysunek na I szczeblu programowym. Warszawa. Gebethner i Wolff. Biblioteczka: Jak realizować nowe programy szkolne Nr 25.
6. Lam Wł. Jak rozwijać twórczość malarską u dziecka do 14-go roku życia. Wyd. Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Lwów 1936.

W zakresie kompozycji literniczej i dekoracyjnej:

1. Homolacs K. Podręcznik do ćwiczeń zdobniczych. Wyd. Muzeum Przem. Kraków 1924.
2. Tenże. Budowa ornamentu i harmonia barw. Wyd. Muzeum Przem. Kraków 1930.
3. Karpińska Ir. Dekoracje i kostiumy, estetyka wnętrza, zajęcia zdobnicze w świetlicy. Wyd. Instytutu Oświaty Dorosłych. Warszawa 1936.

Książki ostatnio zakupione dla metodycznej pracowni rysunków w Wilnie.

W dziale liternictwa:

1. Johnston E. Schreibschrift, Zierschrift und angewandte Schrift. Wyd. Klinhardt et Biermann. Berlin W. 62. (zł 14 gr 50).
2. Eberle O. Schrift, Schreiben und Zeichnen. Einführung in die Techniken. Wyd. Otto Maier, Ravensburg. (zł 5.25).
3. Schürmeyer W. Holzschnitt und Linoleumschnitt. Wyd. Otto Maier. Ravensburg (zł. 4.40).

W dziale rysunek z natury i poobserwacyjny:

1. Schmid A. Konstruierende Perspektive. Wyd. Otto Maier. Ravensburg. (zł 3).
2. Gruber A. Perspektive nach der Natur. Wyd. Otto Maier. Ravensburg. (zł 4.40).
3. J. van Dijck. Wie lerne ich zeichnen? Zeichenvorlagen für Jung und Alt. Wyd. Koehler Ametang. Lipsk. (zł 5).

Wszystkie wymienione w tym rozdziale wydawnictwa są do nabycia w Księgarni Św. Wojciecha w Wilnie.

Czasopisma służące jako pomoc dla nauczyciela rysunków:

1. Rysunek i zajęcia praktyczne, miesięcznik. Warszawa. Smulikowskiego 1. Prenumerata roczna zł 8.
2. Arkady. Miesięcznik. Wydawca P. A. T. (magazyn artystyczny). Warszawa, ul. Miodowa 22.

Prenumerata roczna zł 32.

ZAPISUJMY SIĘ NA CZŁONKÓW TOWARZYSTWA POPIERANIA BUDOWY PUBLICZNYCH SZKÓŁ POWSZECHNYCH!

KONFERENCJA OPIEKUNÓW KÓŁ KRAJOZNAWCZYCH MŁODZIEŻY SZKOLNEJ W WILNIE.

W dniach 9 i 10 grudnia 1937 r. odbyła się w Wilnie pierwsza konferencja opiekunów Kół Krajoznawczych Młodzieży Szkolnej Okręgu Wileńskiego. Po nabożeństwie w Ostrej Bramie uczestnicy udali się na Rossę, gdzie złożyli wiązankę palm wileńskich na płycie, kryjącej Serce Wielkiego Marszałka. Po zwiedzeniu Rossy wycieczka udała się do Muzeum Etnograficznego U.S.B. i Bazaru Popierania Sztuki Ludowej.

Obrady odbywały się w lokalu P. T. K. w murach po-bazyliańskich. W konferencji wzięło udział 32 opiekunki i opiekunów Kół Krajoznawczych, z tym z prowincji 17 osób: Baranowicze 3, Dzisna 1, Grodno 1, Lida 1, Nieśwież 1, Nowogródek 1, Nowo-Wilejka 1, Postawy 1, Słonim 1, Stołpce 1, Suwałki 2, Świsłocz 1, Święciany 1, Wilejka 1 oraz z Wilna 15. Poza tym na obrady przybyli delegaci zarządu P. T. K., Zw. Prop. Turyst., oraz referent turyst. Dyrekcji Kolejowej.

Konferencję zagaił naczelnik Lubojacki, zaznaczając, że w myśl ostatnich okólników M. W. R. i O. P. z dn. 8.VII .1937 Nr 66 oraz K. O. Szk. W. Nr 102 z dn. 20.VIII. 1937 r. należy na terenie szkół akcję krajoznawczą ożywić, rozwinąć i pogłębić, wprowadzając właściwe metody pracy. Z kolei głos zabierali delegat zarządu P. T. K. i Wileńskiego Koła Opiekunów K. K. M. Szk.

Mgr. B. Cywińska, nauczycielka prywatn. Gimnazjum SS. Nazaretanek w Wilnie, wygłosiła referat: „Idea i zadania krajoznawstwa". Krajoznawstwo jest ruchem społeczno-narodowym, rozwijającym się wśród młodzieży wileńskiej od r. 1922. Na terenie Wilna istnieje 20 kół krajoznawczych, skupiających do 1000 członków. Hasłem K. K. M. Sz. jest „Poznaj swój kraj, Ojczyźnie służ". Poznawanie kraju, odnajdywanie nowych szlaków wycieczkowych, nawiązywanie kontaktu z ludem wiejskim, przez prowadzenie badań ludoznawczych i gospodarczych, otaczanie poszanowaniem ginących przejawów kultury duchowej i materialnej naszego ludu — to są zadania kół krajoznawczych. Środkami prowadzącymi do realizowania powyższych zadań są: wycieczki, zjazdy, obozy krajoznawcze, wystawy prac i wieczornice. Koła Krajoznawcze M. Szk. są jedną z organizacyj,

których zadania i środki zmierzają do wychowania dzielnych zastępów młodzieży. Rozwijając w sobie poszanowanie i miłość ziemi polskiej oraz przeszłości, sposobi się młodzież „do interesowania się najżywotniejszymi sprawami Państwa Polskiego i szerzenia zrozumienia ich ważności wśród otoczenia".

Następnie mgr. J. Klimaszewska, asystentka U. S. B., zreferowała sprawę „Obozów krajoznawczych". Zadaniem obozownictwa krajoznawczego jest przygotowanie kadr instruktorskich, któreby samodzielnie mogły kierować pracą w kołach. Od r. 1933 odbyły się 3 obozy żeńskie — w Sopotni Małej, Kurozwykach w Małopolsce, w r. b. w Gibach na Suwalszczyźnie, — oraz 2 męskie. Uczestnikami obozów była młodzież szkolna od lat 14 do 17 ze wszystkich dzielnic Polski. Na obozie młodzież przeprowadzała pracę w terenie pod kierownictwem fachowych sił naukowych. Badania te obejmowały zakres nauk przyrodniczych, językoznawstwa i ludoznawstwa. Uczestniczki i uczestnicy obozów nawiązywały ścisły kontakt z ludnością miejscową, która chętnie udzielała informacyj oraz żywo interesowała się pracami młodzieży. Młodzież zaś pomagała ludności w ich pracach domowych i polnych, rozdawała książki, obrazki święte, organizowała zabawy i ogniska wieczorne. Trwałą i niezapomnianą pamięć pozostawiły po sobie obozy w miejscowości, w których prowadziły swe prace.

Z kolei poszczególne uczestniczki oraz uczestnicy obozów zreferowali swe prace i przeżycia.

W celu zilustrowania prac, wykonanych przez młodzież krajoznawczą, odbyła się wystawa. Były tam prace wykonane przez młodzież na obozie w Gibach, jak również i prace poszczególnych kół wileńskich, a więc kroniki, wypełnione kwestionariusze, kapliczki, prace z zakresu budownictwa ludowego, wzory tkanin, albumy strojów, tablice gospodarcze itp.

Wieczorem odbyła się wieczornica krajoznawcza, zorganizowana przez poszczególne koła krajoznawcze szkół średnich wileńskich z następującym programem:

CZĘŚĆ I:

„Wilia naszych strumieni rodzica" — chór
Wilno — wiersz Or-Ota
„Sosna" — chór
Antyfona Vilnensis — wiersz Łopalewskiego
II akt „Wesela na Wileńszczyźnie" — obrazek sceniczny
Baby wileńskie.

CZĘŚĆ II:

Andrzejki — inscenizacja wróżb z Lubelskiego, układu A. Oleszczuka z „Teatru Ludowego" Nr 10/37.
Mazur — taniec.

Młodzież z całą znajomością rzeczy oraz wielką werwą wykonała poszczególne numery programu.

*

Drugi dzień konferencji rozpoczęto zbiorowym referatem „Praca krajoznawcza w terenie", obejmującym następujące punkty:

1. Przewodnictwo, — ref. Mingielewiczówny i Brodowskiego, członków Wileńskiej Centrali Przewodników;

2. Kwestionariusze krajoznawcze — mgr. J. Klimaszewska;

3. Wycieczkowanie—mgr. A. Skórka.

Z. Domaniewska, nauczycielka Państw. Gimnazjum im. E. Orzeszkowej w Wilnie, zagaiła zebranie, podając historię rozwoju Wileńskiej Centrali Przewodników, skupiającej przeważnie młodzież szkolną. Następnie Mingielewiczówna omówiła wymagania, stawiane przewodnikom z uwzględnieniem tego, co przewodnik winien dać wycieczkom i co on zyskuje z zetknięcia się z wycieczkami. Brodowski omówił stronę wychowawczą przewodnictwa, oraz wpływ przewodnictwa na rozwój zmysłu realizmu i cnoty obywatelstwa. Poza tym prelegent szeroko scharakteryzował, jakim winien być stosunek przewodnika nie tylko do samego Wilna, do przejawów kultury i życia gospodarczego, ale również poruszył sprawę stosunku przewodnika do ludzi „ginącego Wilna". Przewodnik kocha swe miasto, jego zabytki, zakątki i ludzi. To też stara się, aby ci, których po mieście oprowadza, mogli odczuć specjalny czar Wilna, poznali Jego duszę i wywieźli właściwe wrażenia z pobytu w „miłym mieście" Marszałka.

W dalszym ciągu mgr. J. Klimaszewska w referacie „Kwestionariusze krajoznawcze“ omówiła sprawę teoretycznego przygotowania młodzieży do badań oraz samą pracę w terenie, wyjaśniając sposób wypełniania kwestionariuszy i podając, że dla osiągnięcia właściwego wyniku należy w odpowiedni sposób nawiązać kontakt z ludem i zyskać jego zaufanie. Następnie prelegentka omówiła wszystkie ogłoszone kwestionariusze, podając zarazem ich podział, oraz pisma, w których kwestionariusze zostały ogłoszone. Dotychczas ukazały się kwestionariusze, dotyczące następujących działów: Przyroda — 4, Geografia i geologia — 8, Prehistoria — 2, Etnografia — 27. Ponadto omówiła kwestionariusze specjalnie wydane dla Wileńszczyzny przez Zakład Etnografii U. S. B.

Wypełnione kwestionariusze należy zachować w archiwum swego Koła, odpisy zaś skierowywać do Muzeum Komisji K.K.M. Szk. w Krakowie (Oleandry 4). Opracowane kwestionariusze stają się przyczynkami poważniejszych prac ludoznawczych. W ten sposób młodzież krajoznawcza swymi drobnymi cegiełkami przyczynia się do rozbudowy gmachu nauki polskiej.

Rozdano uczestnikom konferencji kwestionariusz, dotyczący świąt Bożego Narodzenia oraz kwestionariusz gospodarczy „Tkactwo“ zachęcając zebranych do rozpoczęcia zbierania materiałów ludoznawczych.

Następnie dwie uczennice Państw. Gimnazjum im. E. Orzeszkowej oraz Pryw. Gimnazjum SS. Nazaretanek omówiły przykłady zbierania materiałów w terenie oraz sposób dalszego zestawienia i opracowania.

Z kolei mgr. A. Skórka, nauczyciel Państw. Gimnazjum im. Z. Augusta w Wilnie, mówił o wycieczkach: o organizacji, wyekwipowaniu, programie, sposobie przeprowadzania oraz o późniejszym opracowaniu wyników wycieczki. Zważywszy, iż w ciągu roku można urządzić niewielką ilość wycieczek, należy sporządzić plan wycieczek na szereg lat, aby w ten sposób zrealizować cykl wycieczek krajoznawczych. Wycieczki, mają wielkie znaczenie wychowawcze: rozwijają sprawność i tężyznę fizyczną, kształcą umysł i serce, hartują ducha i wyrabiają w młodzieży pierwiastki społeczne i państwowo-obywatelskie, oraz są właściwym czynnikiem, prowadzącym do poznania kraju.

Po referacie wywiązała się ożywiona dyskusja, przy czym wpłynęło szereg wniosków, dotyczących:

1. zorganizowania indywidualnego wycieczkowania po Wileńszczyźnie,

2. tworzenia w ciągu całego roku funduszu wycieczkowego,

3. przyznania opiekunom Kół Krajoznawczych i nauczycielom geografii ulgowych przejazdów na kolei (1/8 normalnej taryfy).

Po wyczerpaniu dyskusji i 15-stu minutowej przerwie przystąpiono do następnych punktów porządku dziennego:

Imprezy krajoznawcze — ref. B. Cywińskiej i Zofii Domaniewskiej.

Mgr. Cywińska mówiła o wewnętrznych imprezach krajoznawczych, o wieczornicach, na których należy inscenizować pieśni, obrzędy, baśnie i tańce, a więc wszelkie przejawy kultury duchowej naszego ludu. Teatr krajoznawczy wprowadza stroje, rzeźby i malarstwo ludowe i jest jak by syntezą ludowości, która swą prostotą, religijnym nastrojem, głębokim przeżyciem przemawia do słuchaczy. Teatr krajoznawczy prócz kulturalno-artystycznego znaczenia ma zadania społeczno-wychowawcze. Zaznajamiając młodzież z pieśnią, muzyką i obrzędowością ludową, wskazuje się na wielką głębię przeżyć, jaką cechuje życie duchowe naszego ludu, na jego przywiązanie do tradycyj, rodziny i ziemi. (Ważną pomocą w urządzaniu teatrów krajoznawczych może być miesięcznik „Teatr Ludowy“, wydawany przez Instytut Teatrów Ludowych — Warszawa, Reja 9).

Następnie Z. Domaniewska omówiła urządzanie imprez zewnętrznych t. zn. pochodów, związanych z dorocznym świętem św. Kazimierza i św. Jerzego. Prelegentka uważa, iż nie tylko młodzież krajoznawcza szkół średnich, ale i młodzież należąca do organizacyj oświatowych pozaszkolnych na prowincji winna zespołowo brać udział w powyższych uroczystościach. Referentka, doceniając znaczenie wychowawcze wieczornic krajoznawczych i chcąc usprawnić ich urządzanie, zgłasza następujące wnioski, które zostały przez aklamację przyjęte, a mianowicie:

1. Rozszerzenie istniejącej kostiumerii przy Zw. T. i Ch. Ludowych w Wilnie (przy K. O. S. W.);

2. Rozszerzenie w szkole nauki pieśni regionalnych, zwłaszcza wileńskich, poleskich, kurpiowskich oraz innych dzielnic Polski w ich autentycznej formie;

3. Tworzenie małych kapeli regionalnych;

4. Współpraca nauczycieli rysunków i robót ręcznych w opracowywaniu i organizowaniu imprez regionalnych;

5. Współpraca kolegów i koleżanek, uczących ćwiczeń cielesnych, w kierunku nauki tańców ludowych;

6. Porozumiewanie się osób, organizujących imprezy krajoznawcze, z Zakładem Etnografii U. S. B. i T-wem Popierania Przemysłu Ludowego;

7. Stałe uzupełnianie działu ludoznawczego w Centralnej Bibliotece Pedag. w Wilnie i Grodnie.

Następnie mgr. B. Cywińska wygłosiła referat pt.: „Organizacja Kół Krajoznawczych Młodzieży Szkolnej oraz Okręgowej Komisji Opiekunów Kół Krajoznawczych Młodzieży Szkolnej".

W początkowej fazie tworzenia koła krajoznawczego należy pracę prowadzić w całym zespole, zaznajamiając z ideologią i organizacją krajoznawstwa. W dalszych latach rozwoju koła krajoznawcze dzielą się na zastępy bądź p/g zainteresowań, bądź p/g klas, w zależności od możliwości organizacyjnych. Ze względu na zainteresowania młodzieży mogą powstać następujące zastępy: przewodników, urbanistyczny, historyczny, ludoznawczy, ochrony przyrody, fotograficzny, opieki nad Polakami, mieszkającymi na obczyźnie itp. Na czele zastępów stoi zastępowy(wa), który kieruje pracą. Zebrania lub wycieczki zastępu odbywają się co 2 tygodnie; zebrania ogólne raz na miesiąc lub częściej zależnie od potrzeb. Zgodnie z okólnikiem Kuratorium O. S. W. z dn. 20.VIII.1937 **Szkolne Koła Krajoznawcze winny zgłosić swą współpracę do Komisji Kół K. K. M. Szk. w Krakowie (Oleandry 4).**

W celu usprawnienia i skoordynowania pracy w kołach krajoznawczych opiekunowie kół zrzeszają się i tworzą miejscowe lub okręgowe Komisje K. K. M. Szk. To też referentka zgłasza wniosek, aby rozszerzyć istniejące Wileńskie Koło Opiekunów i stworzyć Okręgową Komisję K. K. M. Szkolnej na terenie Okręgu S. W. z siedzibą w Wilnie, mającą na celu popieranie wszelkich poczynań, przyczyniających się do rozwoju ruchu krajoznawczego wśród młodzieży.

Wniosek ten został przyjęty i w ten sposób powstała O. K. K. K. M. Szk. w Wilnie.

Następnie w dyskusji omawiano sprawę braku czasu na zebrania kół. Uchwalono zwrócić się do Koła Dyrektorów z prośbą o wyznaczenie jednego popołudnia na przeprowadzanie zebrań różnych organizacyj.

Na zakończenie instr. B. Łucznik prosił pp. opiekunów o przygotowanie na prowincji kadr przewodników, o wysłanie kandydatów(tek) na obozy letnie oraz życzył owocnej pracy w kołach krajoznawczych, a dyr. Studnicki, prezes P. T. K., prosił zebranych o tworzenie na prowincji ekspozytur Wileńskiego Oddziału P. T. K. i o żywotną współpracę z zarządem w Wilnie.
Wilno, grudzień 1937 r.

B. Cywińska.

* * *

KRONIKA.

Szkolnictwo średnie ogólnokształcące i zakłady kształcenia nauczycieli.

W grudniu Wydział przepracował zagadnienie przypuszczalnego napływu kandydatów do klas I gimnazjalnych w przyszłym roku szkolnym. Za podstawę wzięto liczbę młodzieży w klasach VI szkół powszechnych w Okręgu w roku szk. 1936-37 i liczbę kandydatów, którzy zgłosili się do egzaminu w czerwcu i wrześniu 1937 r. Uczniów było 18.405 — do egzaminu przystąpiło 5891. Należy przypuszczać, że i w przyszłym roku procent zgłaszających się do egzaminu nie ulegnie zbyt wielkim wahaniom. W bież. roku szk. jest. w klasach VI szkół powszechnych w Okręgu 20.931 uczniów(nic). Do egzaminu zgłosi się więc przypuszczalnie około 6560 kandydatów. Znaczy to, że należy myśleć o zwiększeniu ilości jednostek klasy I, a nawet o organizowaniu nowych, prywatnych gimnazjów.

*

Muzyka i śpiew.

W ciągu całego bieżącego roku szkolnego w czwartki (w pierwszy czwartek po 1-szym i w pierwszy po 15-ym każdego miesiąca) o godz. 18 min. 20 rozgłośnia wileńska Polskiego Radia nadaje audycje poświęcone pieśniom ludowym w wykonaniu chórów szkół m. Wilna.

W okresie od września do Bożego Narodzenia były wykonane pieśni: wileńskie (chór Seminarium Ochroniarskiego), podlaskie (chór Gimnazjum OO. Jezuitów), wołyńskie (chór Szkoły Powsz. Nr 22), mazowieckie (chóry Szkół Powsz. Nr 7 i Nr 2), krakowskie (chór Szkoły Powsz. Nr 42) i śląskie (chóry Szkół Powsz. Nr 20 i 27).

W dalszym ciągu odbędą się audycje poświęcone pieśniom ludowym w następujących terminach, zawsze o godz. 18.20:

20.I.1938 r. — pieśni lud. kurpiowskie (chór Szkoły Powsz. Nr 9),
3.II.1938 r. — pieśni lud. góralskie (chór Szkoły Stowarzyszenia Służby Obywatelskiej),
17.II.1938 r. — pieśni lud. lubelskie (chóry Gimnazjum PP. Benedyktynek i Gimnazjum im. Filomatów),
3.III.1938 r. — pieśni lud. kujawskie (chóry Szkół Powsz. Nr 37 i 19),
17.III.1938 r. — pieśni lud. wielkopolskie (chór Szkoły Powsz. Nr 42),
7.IV.1938 r. — pieśni lud. podolskie (chór Szkoły Powsz. Nr 26),
28.IV.1938 r. — pieśni lud. świętokrzyskie (chór Gimnazjum SS. Nazaretanek),
5.V.1938 r. — pieśni lud. kaszubskie (chór Gimnazjum Kupieckiego),
19.V.1938 r. — pieśni lud. poleskie (chór Państw. Pedagogium),
2.VI.1938 r. — pieśni lud. wileńskie (chóry Szkół Powszechnych Nr 15 i 29).

*

Audycje muzyczne zorganizowane przez ORM-uz w listopadzie w 15 miejscowościach Okręgu (w Wilnie w 16 gimnazjach i liceach) poświęcone były kompozycjom klasyków wiedeńskich (Haydn, Mozart, Beethoven). W objeździe wzięli udział: E. Bender (bas), T. Kowalski (wiolonczela) i S. Nadgrężowski (fortepian). Wykonawcami drugiej serii audycyj w grudniu, poświęconej muzyce z okresu romantyzmu (Berlioz, Mendelssohn, Schubert, Schuman, Chopin), byli W. Hendrichówna, J. Bandurska, W. Ledóchowska, J. Niemczewska, Z. Romaszkowa i E. Rözler.

*

Zainteresowanie się muzyką w obrębie Okręgu Szkolnego Wileńskiego z roku na rok wzrasta, co wyraża się, częstszym zapotrzebowaniem koncertów, powstawaniem towarzystw muzycznych i organizowaniem szkół muzycznych. W ostatnich paru latach otwarto szkoły muzyczne w Święcianach, Grodnie, Nowogródku, a w bieżącym roku w Baranowiczach i Mołodecznie. We wszystkich szkołach frekwencja uczących się dobra.

*

Oświata pozaszkolna.

Plisa to szczególnie sławny ośrodek w powiecie dziśnieńskim, a nawet na terenie Ziem Północno-Wschodnich Polski, sławny ze swojej spółdzielni mleczarskiej całkiem zmechanizowanej, dostosowanej do olbrzymiej przeróbki mleka na masło i sery.

Ale gdy w jakimś ośrodku rozwija się dobrze placówka gospodarcza, o charakterze spółdzielczym człowiek mimowoli odrazu stara się doszukać oświatowego jej wpływu na środowisko. Spółdzielnia bowiem, nie oparta o oświecone masy członków, świadomych celu działania swojej placówki gospodarczej, nie będzie spółdzielnią w całym tego słowa znaczeniu. Członkowie bowiem będą pojmowali zadania jej i swoje zbyt materialistycznie. Urobi się przekonanie, że spółdzielnia to placówka, która winna dawać tylko korzyści materialne. Wypaczy to ideę spółdzielczości, a przy najmniejszym niepowodzeniu placówki w zakresie gospodarczym sprowadzi niezawodnie jej upadek.

Z tych względów należałoby sądzić, że rozpoczęta w Plisie praca oświatowa, z udziałem działaczy ze spółdzielni mleczarskiej, ma tym większe umotywowanie, im gospodarczo i spółdzielczo Plisa podniosła się ponad inne miasteczka Ziem Północno-Wschodnich. Mleczarnia spółdzielcza w Plisie obejmuje działalnością swoją nie tylko ośrodek samego miasteczka. Już w tej chwili obejmuje ona zasięgiem swoim olbrzymi obszar poza Plisą, a dostosowana jest naprawdę do wielkiej przeróbki mleka, zatem nie tylko duży obszar musi objąć swoją działalnością, ale i wykorzystać go intensywnie.

Działalności gospodarczej tej spółdzielni musi więc przyjść w pomoc działalność oświatowa.

Do pracy oświatowej potrzebni są dziś zazwyczaj pracownicy oświatowi, przodownicy młodzieżowi i chętne zespoły, któreby chciały z oświaty korzystać. I jedni i drudzy i trzeci są w gminie pliskiej, brak było dotychczas tylko inicjatywy i organizatorów. Organizująca się praca oświatowa na terenie m. Plisy z udziałem działaczy ze spółdzielni mleczarskiej pozwala sądzić, że organizatorzy wyjdą poza Plisę, że ro-

zrośnie się ta praca do rozmiarów conajmniej terenu całej gminy pliskiej bo to leży w interesie właśnie spółdzielni.

*

W dniu 10 grudnia odbyło się w Lidzie posiedzenie Powiatowej Komisji Oświaty Pozaszkolnej. Na posiedzeniu oprócz przedstawicieli samorządu, władz szkolnych i Związku Nauczycielstwa Polskiego, reprezentowana była całość pracy społecznej (praca społeczno-oświatowa, Kółka Rolnicze i Koła Gospodyń Wiejskich, spółdzielczość).

Praca społeczna na terenie powiatu lidzkiego już zmierza do upowszednienia. Dokształcanie przodowników daje jednostki środowiskowe, które ujmują pracę w swe ręce. Rok 1938 to rok dziesięciolecia Powiatowej Centrali Bibliotecznej, który będzie święcony zorganizowaniem setnego kompletu ruchomego. Budżet samorządu powiatowego na oświatę pozaszkolną dochodzi do 12000 zł.

Poza społeczną pracą nauczycielstwa, zorganizowanych sił społecznych, pozytywnym stosunkiem samorządu — Pow. Komisja Oświaty Pozaszkolnej jest tym czynnikiem, który może o sobie powiedzieć, że nie tylko trzyma rękę na pulsie pracy, ale pracę inicjuje, a nawet wykonuje bezpośrednie czynności kierownicze. Posiedzenia Pow. Komisji O. P. w Lidzie są posiedzeniami znawców zagadnień pracy społeczno-oświatowej, są posiedzeniami, gdzie głos terenowych czynników społecznych jest decydującym dla losu i rozwoju warunków oświaty pozaszkolnej.

*

W dniu 2 grudnia odbyła się w Nowogródku konferencja agronomów powiatowych i obwodowych instruktorów oświaty pozaszkolnej z terenu woj. nowogródzkiego przy współudziale przedstawicieli Izby Rolniczej, Kuratorium, Urzędu Wojewódzkiego, Centralnego Towarzystwa Organizacji i Kółek Rolniczych z Warszawy, Wojewódzkiego T. O. i K. R. i Woj. Związku Młodej Wsi. Na konferencji ustalono zakres i zasady współpracy tych dwu grup instruktorów społecznych. Celem, do którego nie tylko oświata pozaszkolna, ale i rolnicza oświata zawodowa dąży, jest człowiek, chłop-obywatel, który poziomem swej oświaty i przysposobienia zawodowego przebudowuje swoje życie osobiste i swej rodziny, swoje gospodarstwa, dzięki uspołecznieniu przechodzi na teren środowiska, wiąże się ze swą grupą społeczną, dzięki uświadomieniu obywatelskiemu zajmuje pozytywną i twórczą postawę w stosunku do potrzeb Państwa. Jest więc jeden program społeczny, a akcja społeczno-oświatowa, zawodowa oświata rolnicza i spółdzielczość są odcinkami tego programu. Książka, gazeta, wychowawcza działalność świetlicy, pogadanka i dyskusja a nawet akcja kulturalno-artystyczna przenikają wszystkie trzy odcinki programu pracy społecznej. Takie było stanowisko konferencji w Nowogródku.

*

Sprawa dokształcania przodowników wiejskich zyskała na terenie naszego Okręgu Szkolnego dwie wartościowe placówki. W dniu 3 listopada 1937 r. został otwarty kurs zimowy Uniwersytetu w Żernej koło Zelwy, w pow. wołkowyskim; kierownikiem jest p. Żelazny Jan, wychowawczynią p. Makówna Maria. W dniu 12 listopada 1937 r. rozpoczęto kurs Uniwersytetu w Prudziszczu koło Wilna; kierownikiem jest p. Błoński Kazimierz, wychowawcą p. Sitkowski Mieczysław. Na każdym z Uniwersytetów frekwencja wynosi około 40 osób. Kursy zimowe trwać będą po pięć miesięcy. W roku szkolnym 1938-39 planuje się organizację jeszcze jednego Uniwersytetu — na terenie woj. nowogródzkiego. Trzy Uniwersytety narazie uczyniłyby zadość potrzebie w zakresie dokształcania przodowników tym bardziej, że jednoroczne szkoły rolnicze męskie i żeńskie, w ilości 21 placówek na terenie Okręgu, spełniają podobne zadania.

*

Staraniem Okręgu Straży Pożarnych Województwa Nowogródzkiego w dniach od 10 do 16 grudnia odbył się w Baranowiczach kurs świetlicowy dla przedstawicielek oddziałów samarytańskich, istniejących przy Ochotniczych Strażach Pożarnych na terenie województwa nowogródzkiego. Kurs przesłuchały 22 osoby. Program kursu miał charakter praktyczny. Najwięcej godzin przeznaczono na zajęcia z zakresu różnych form pracy świetlicowej, jak: praca z książką i gazetą, teatr w świetlicy, śpiew, gry i zabawy.

Przeszkolenie pracowniczek Oddziałów samarytańskich w zakresie pracy społeczno-oświatowej, przyczyni się do pogłębienia pracy oświatowej szczególnie w środowiskach trudnych, w których poza Strażą Pożarną inne organizacje społeczne nie mają warunków rozwoju.

Współudział wszystkich organizacyj społecznych w pracy społeczno-oświatowej na terenie tutejszych ziem przyśpieszy wyniki w kierunku podniesienia kulturalnego ludności tutejszej.

Komendantką kursu była p. Wilczyńska Jadwiga.

Program kursu został opracowany przez Oddział Oświaty Pozaszkolnej Kuratorium Szkolnego Wileń-

skiego. Prelegentami byli Okręgowi Instruktorzy Oświaty Pozaszkolnej i Instruktor O. P. obwodu szkolnego baranowickiego.

*

W dniach od 10 do 13 grudnia r. b. odbyło się w Wsielubiu drugie spotkanie uczestników społecznego kursu samokształceniowego. Przybyła na kurs młodzież w liczbie 19 osób reprezentowała 9 miejscowości z terenu gminy Wsielub. Są to miejscowości, w których rozwija się systematycznie praca społeczno-oświatowa w oparciu o organizacje społeczne, bądź o szkołę w miejscowościach, w których nie ma organizacji społecznych. To też uczestnikami kursu byli członkowie Związku Strzeleckiego, Kół Młodej Wsi, Samarytanek itp. Spotkanie miało na celu wspólne zastanowienie się przodowników wiejskich nad tym co zostało zrobione i co się w bieżącym roku robi w zakresie pracy społeczno-oświatowej. Na tym tle wysunęły się pytania dotyczące trudności w pracy. Większość godzin pracy na kursie przeznaczone na zajęcia praktyczne z zakresu: czytelnictwa, wygłaszania pogadanek, inscenizacji, gier i zabaw. Prelegentami są nauczyciele szkoły powszechnej w Wsielubiu, którzy stanowią Radę Pedagogiczną — pp. Bohatkiewicz, Hankiewicz, Krakowiak i Głąb. Wszyscy pracują chętnie i ofiarnie.

Tego rodzaju spotkania wpływają na pogłębienie treści pracy społeczno-oświatowej i jej koordynację na terenie całej gminy.

Słuchacze otrzymują wyżywienie i noclegi. Koszty pokrywa częściowo sama młodzież w produktach i naturze, częściowo Powiatowa Komisja Oświaty Pozaszkolnej.

Stosunek Zarządu Gminy Wsielub do pracy oświatowej jest pełen zrozumienia. W gminie istnieje biblioteka gminna o wartościowym doborze książek, która obsługuje teren gminy.

*

Janowicze. Niewielka wioska, zamieszkała przeważnie przez ludność białoruską. Jedynym ogniskiem myśli polskiej jest I-klasowa publiczna szk. powszechna. Uczy w niej pierwszy rok młody nauczyciel, pomorzanin, który po wyjściu z wojska i skończeniu szkoły podchorążych objął to stanowisko na kresach północno-wschodnich. Czy wiedział jaka praca go czeka, człowiek, który kresów wschodnich nigdy nie widział i bliżej ich nie zna, i jak ma ją prowadzić? Niech odpowiedzią będzie taki obrazek. Wieczór grudniowy, godz. 19-a. Widać światło w szkole. Zajeżdżamy przed szkołę i wchodzimy do izby szkolnej. Zastajemy gromadkę ludzi w liczbie około 40 osób, siedzących w ławkach i pilnie słuchających gawędy nauczyciela. Nauczyciel mówi o Polsce, o jej regionach, o Gdyni, mówi o jej sąsiadach, porównywuje, zestawia, wyciąga mocne i przekonywujące wnioski: czym jest Polska, do czego zmierza, mówi o równych prawach każdego obywatela i jego obowiązkach. Ludzie słuchają, pytają — czują się dobrze. Wtrącam się do rozmowy i dowiaduję się, że zebrani sami wysunęli tematy do pogadanek, że dwa razy w tygodniu chętnie się schodzą. Jest wśród nich 8-u przedpoborowych, którzy mają ukończone po 4 oddziały szkoły powszechnej. Biblioteczka ruchoma przysłana przez Powiatową Centralę Biblioteczną, będąca własnością Państwowego Gimnazjum w Nowogródku wykorzystana w 100%. Po gawędzie młodzież i starsi proszą o książki, słowniki i tp. Jeden z młodzieży prosi koniecznie o słownik „międzynarodowy“. Okazuje się, że chodziło mu o słownik wyrazów obcych, gdyż przy czytaniu nie wszystkie wyrazy są mu znane. Rozmawiam z nauczycielem. Pytam, jak się czuje w robocie, jakie ma trudności, do czego zmierza? Odpowiada krótko. Pracuje w takim środowisku pierwszy raz w swoim życiu. Jest to również pierwszy rok jego pracy nauczycielskiej, jest kontraktowym nauczycielem.

„Nie umiem po białorusku, ale to mnie nie martwi. Celem mojej pracy w tym środowisku jest mówić jak najwięcej o Polsce, przy każdej nadarzającej się sposobności. Chcę być ich doradcą, przyjacielem, jako polski nauczyciel. Chcę rozprowadzić polską książkę, polską mowę i pieśń polską“.

Pytanie, czy też nauczyciel wie, co robi? Czy ma plan? Czy to co zamierza robić jest trafnym — dla terenów tutejszych? Wydaje się, że tak. Przyjacielski i szczery stosunek do ludzi, to najlepsza metoda, wyraźny trzon ideowy to najlepsze pojmowanie istoty pracy oświatowej na kresach północno-wschodnich.

KOMUNIKATY NIEURZĘDOWE.

Zamiast życzeń świątecznych i noworocznych oraz zamiast podziękowań za nadesłane życzenia Pan Kurator Okręgu Szkolnego Wileńskiego M. B. Godecki ofiarował na T-wo Popierania Budowy Publicznych Szkół Powszechnych zł 20.—.

Urzędnicy Kuratorium O. S. Wil. i Biura T.P.B.P.S.P. na wyżej wymieniony cel zamiast życzeń świątecznych złożyli:

J. Andruszkiewiczowa	zł —.50
H. Banaszkowa	„ —.50
Dr Borowski A.	„ 2.—
J. Dracz	„ 5.—
W. Drążkowski	„ 2.—
W. Dziedzic	„ 2.—
F. Filipowiczówna	„ —.50
B. Gawrońska	„ 1.—
Inż. Gordziałkowski W.	„ 5.—
W. Gryglewski	„ 2.—
E. Gulbinowa	„ 2.—

S. Kochnowski	„ —.50
M. Kucewiczówna	„ —.50
H. Kulikowski	„ 1.—
J. Kiewlicz	„ —.50
W. Kordowicz	„ 2.—
J. Lachowicz	„ 2.—
A. Licznarowski	„ 2.—
J. Lubojacki	„ 2.—
B. Łucznik	„ 2.—
Mgr. Minkiewicz A.	„ 2.—
Inż. Nieciejowski E.	„ 2.—
C. Onoszko	„ —.50
L. Ostrowski	„ 1.—
M. Prawdzik	„ —.50
E. Świętochowska	„ —.50
J. Tomaszewska	„ —.50
J. Umperowicz	„ —.50
J. Woronkowa	„ 1.—
Dr Wroński S.	„ 3.—
S. Żełudziewicz	„ —.50
Razem	zł 47.—

*

Konkurs na karmnik.

Zgodnie z kilkoletnią tradycją swych konkursów uczniowskich, a celem pogłębienia w młodzieży zainteresowania przyrodą i umiłowania jej, Zarząd T-wa Przyjaciół Ogrodu Zoologicznego w Wilnie ogłasza niniejszym dla uczniów klasy I i II gimnazjów

KONKURS NA NAJPRAKTYCZNIEJSZY I NAJESTETYCZNIEJSZY KARMNIK DLA PTASZKÓW (ŻERÓWKĘ).

Karmnik winien być wykonany własnoręcznie (w gimnazjalnej pracowni zajęć praktycznych) i nadawać się do zawieszenia (przy oknie, lub na balkonie).

Wykonane obiekty opatrzone imieniem i nazwiskiem z podaniem klasy i nazwy gimnazjum należy składać Dyrekcjom Gimnazjów do dnia 1 marca 1938 r., zaś Dyrekcje zechcą przesłać zaaprobowane przez siebie prace do Szkolnej Pracowni Przyrodniczej (Zawalna 5) do dn. 15 marca 1938 r.

Spośród nadesłanych prac Jury wybrane spośród kompetentnych członków T-wa P. O. Z. nagrodzi obiekty wykonane najstaranniej i obmyślone najpraktyczniej. Przewidzianych jest 5 nagród w postaci kompletów narzędzi stolarskich oraz większa ilość odznaczeń.

Nagrody te rozdane zostaną na specjalnym uroczystym posiedzeniu T-wa, a jednocześnie urządzona zostanie wystawa wszystkich nadesłanych na konkurs karmników.

*

Dożywianie ptaków.

W związku z prowadzoną przez Zarząd Miejski m. Wilna akcją dożywiania ptaków zimą, Zarząd Miejski zwraca się do Nauczycielstwa z prośbą o zachęcenie młodzieży szkolnej do wzięcia udziału w powyższej akcji przez urządzanie domków-karmników dla ptaków i składania w nich pokarmów. Najlepszym pokarmem są nasiona roślin oleistych (konopi, lnu, maku, słonecznika) oraz kawałki tłuszczu.

Mogą to być również okruchy chleba, byle zabezpieczone przed wilgocią, gdyż mokry chleb powoduje u ptaków chorobę narządów pokarmowych.

Wzór domków karmików znajduje się w Plantacjach Miejskich przy ul. Kopanica 2.

*

Warsztaty Szkoły Technicznej w Wilnie, Holendernia 12, posiadają na składzie sanki sportowe 2 i 3 osobowe do sprzedaży, w cenie 6 i 8 złotych za sztukę.

*

Zestawienie kursów organizowanych przez Związek Harcerstwa Polskiego w harcerskich szkołach instruktorskich w Buczu i w Górkach Wielkich w r. szk. 1937/38.

I. W szkole instruktorskiej Organizacji Harcerzy w Górkach Wielkich (poczta i stacja kolejowa Skoczów w powiecie cieszyńskim) odbędzie się:

A) Następujący kurs mający na celu podstawowe poznanie metod prowadzenia gromad zuchowych i drużyn harcerskich:

1) w czasie od 6 do 16 marca 1938 r.— dla Chor. Wileńskiej w O. S. Wileńskim i Chor. Białostockiej w O. S. Brzeskim i Wileńskim),

Kurs powyższy przeznaczony jest wyłącznie dla mężczyzn. Celem osiągnięcia przez uczestników jak największych korzyści kursy dzielone będą na grupy (zastępy), obejmujące:

a) Kandydatów zaawansowanych w pracy zuchowej i harcerskiej (pragnących uzyskać stopień podharcmistrza, wzgl. działacza harcerskiego),

b) kandydatów na opiekunów wzgl. kierowników gromad zuchowych i drużyn harcerskich,

c) kandydatów na wodzów gromad zuchowych, harcerzy, posiadających stopnie harcerskie i pragnących przejść przeszkolenie w zakresie próby na wodza zuchów.

Kursy oparte będą o kolonie dziatwy z III klasy szkoły powszechnej.

B) Kursy harcmistrzowskie, przeznaczone dla instruktorów harcerskich, posiadających stopień podharcmistrzowski :

1) w terminie od 12.IV. do 21.IV.

2) w terminie od 12.VI do 22.VI.

C) Kursy i konferencje o charakterze specjalnym:

1) w terminie od 28.XII do 30.XII. — związkowa konferencja harcmistrzowska,

2) w terminie od 28.XII do 30.XII. — związkowa konferencja zuchowa,

3) w terminie od 2.I do 11.I — kurs dla referentów zuchowych w Komendach Hufców (namiestników zuchowych),

4) w terminie od 16.I do 26.I — kurs dla kobiet pracujących w gromadach zuchów-chłopców,

5) w terminie od 9.II do 19.II. — kurs dla kierowników drużyn i zastępów starszych chłopców,

6) w terminie od 1.VI do 11.VI — kurs dla kierowników letnich kolonii zuchowych.

Wskazówki ogólne:

Opłata za kurs dziesięciodniowy wynosi dla zarobkujących 20 zł, dla niezarobkujących 15 zł, za kurs czternastodniowy dla zarobkujących 25 zł, dla niezarobkujących 20 zł.

W karcie przyjęcia kandydaci znajdą wskazówki w sprawie wyekwipowania, oraz uzyskania zniżki 75% na przejazd koleją.

Nauczyciel, pragnący wziąć udział w którymkolwiek z kursów, równocześnie ze zgłoszeniem do danej Komendy Chorągwi Harcerzy, wzgl. do Komendanta Szkoły Instruktorskiej w Górkach Wielkich, p. Skoczów, przynajmniej na miesiąc przed terminem kursu powinien wnieść do przełożonej władzy szkolnej podanie o udzielenie urlopu.

II. W Szkole Instruktorskiej Organizacji Harcerek w Buczu (poczta i stacja kolejowa Skoczów w powiecie cieszyńskim) odbędą się następujące kursy:

A) Kursy dla podharcmistrzyń i kandydatek na podharcmistrzynie, posiadających próbę drużynowej:

1) w terminie od 14.XII do 21.XII,

2) w terminie od 29.I do 5.II,

3) w terminie od 11.III do 18.III,

4) w terminie od 7.IV do 14.IV.

B) Kursy metodyczne dla kandydatek na drużynowe, zwłaszcza dla prowadzących drużyny wzgl. zastępy próbne:

1) w terminie od 28.XII do 10.I — (przeznaczony wyłącznie dla drużynowych drużyn wiejskich),

2) w terminie od 17.I do 9.II,

3) w terminie od 1.III do 21.III (dla drużynowych starszych dziewcząt),

4) w terminie od 23.III do 14.IV,

5) w terminie od 21.IV do 14.V.

Kursy powyższe oparte będą o kolonie dziatwy ze szkoły powszechnej, wzgl. o kolonie dziewcząt starszych.

C) Kursy o charakterze specjalnym:

1) w terminie od 12.XII do 22.XII — kurs dla instruktorek gospodarstwa domowego,

2) w terminie od 12.XII do 22.XII — kurs metodyczny dla instruktorek wychowania fizycznego,

3) w terminie od 28.XII do 10.I — kurs pracy zarobkowej drużyn,

4) w terminie od 1.I do 10.I — kurs dla kierowniczek placówek gospodarczych w harcerstwie,

5) w terminie od 15.II do 28.II — kurs dla instruktorek administracji w harcerstwie,

6) w terminie od 24.III do 5.IV — kurs metodyczny dla instruktorek wychowania fizycznego,

7) w terminie od 23.IV do 4.V — kurs dla instruktorek specjalności przyrodniczej,

8) w terminie od 7.V do 20.V — kurs dla instruktorek terenoznawstwa,

9) w terminie od 21.V do 14.VI — kurs kierowniczek kolonii letnich.

Wskazówki ogólne:

Opłata za pobyt na kursie wynosi 2 zł dziennie. Niezarobkujące otrzymują zniżkę.

Zgłoszenia kierować należy do właściwej Komendy Chorągwi Harcerek, wzgl. do Komendantki Szkoły Instruktorskiej w Buczu, poczta Skoczów. Równocześnie ze zgłoszeniem, przynajmniej na miesiąc przed terminem kursu należy wnieść podanie o udzielenie urlopu do przełożonej władzy szkolnej.

Szczegółowe wskazówki co do wyekwipowania, oraz sposobu uzyskania 75% zniżki na przejazd koleją otrzymają kandydatki w karcie przyjęcia.

Komunikaty o wydawnictwach.

Państwowe Wydawnictwo Książek Szkolnych, Lwów.

Ustrój i organizacja szkolnictwa. Opracowali Dr Zygmunt Kwiatkowski — Naczelnik Wydziału Prawnego Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego i Dr Stefan Białas. Zbiór przepisów w zakresie administracji szkolnictwa. Tom II. Wydawnictwo zalecone przez Ministerstwo W. R. i O. P. do użytku władz szkolnych (II. S-5636/37). Lwów 1937 r. Str. 491. Cena zł 5.

Książka niniejsza stanowi pierwszy usystematyzowany zbiór przepisów w zakresie nowego ustroju i organizacji szkolnictwa.

Praca uwzględnia stan prawny z dnia 1 września 1937 roku.

Obfity materiał przepisów podzielony został na rozdziały następujące: 1) Przepisy zasadnicze o ustroju szkolnictwa; 2) Organizacja publicznych szkół powszechnych; 3) Organizacja szkół średnich ogólnokształcących i zakładów kształcenia nauczycieli; 4) Organizacja szkół zawodowych i szkół dokształcających zawodowych; 5) Ustrój szkolnictwa artystycznego; 6) Przepisy o przystosowaniu niektórych ustaw do wprowadzenia w życie nowego ustroju szkolnictwa; 7) Organizacja roku szkolnego; 8) Orzecznictwo Najwyższego Trybunału Administracyjnego.

Ponadto w dodatku zamieszczona została ustawa z dnia 30 sierpnia 1937 r. o ustroju szkolnictwa.

*

Mieczysław B. Lepecki — **Sybir wspomnień.** Lwów 1937. Str. 182 +1 nlb. ilustr. 72. Cena zł 3,80.

Książka mjr. Lepeckiego jest reportażem z ostatniej podróży autora na Syberię, przedsięwziętej w celu pobrania ziemi pamiątkowej na kopiec Marszałka Piłsudskiego na Sowińcu. Szlakiem setek tysięcy wygnańców przez Samarę, Bugurusłan, Nowosybirsk, Irkuck, Aleksandrowsk, Tunkę, jezioro Bajkalskie aż do Nerczyńska, Stretieńska i Akatuja jedzie Lepecki wskrzeszać wspomnienia.

Ogląda więzienia — dawne miejsca kaźni męczenników narodowych i cmentarze, gdzie spoczywają kości wielu z nich, zwiedza pobojowiska bohaterskiej dywizji syberyjskiej i okolice, w których przebywał na zesłaniu Józef Piłsudski.

Książkę, ozdobioną licznymi fotografiami i ilustracjami czyta się lekko, z niesłabnącym zainteresowaniem.

*

Janina Porazińska — **Legendy.** Lwów 1937. Str. 80, ilustr. 8. Cena zł 1.80.

Nowa praca p. Porazińskiej autorki tylu pięknych książek dla dzieci roztacza przed młodymi czytelnikami czarowny świat legend religijnych i ludowych. O treści książki mówią najlepiej tytuły rozdziałów: Jak Pan Jezus sierotkę poratował; Rajski obiad; Pani Jasna; O źródle wody żywej; Wagi Świętego Michała; Święty Jerzy, Boży oracz; Nie płacz Matko; Na weselu sieroty; O panu pysznym; Olsza.

Opracowanie poszczególnych legend, mimo spowszednienia niektórych tematów, nacechowane jest świeżością i oryginalnością.

Styl autorki jest prosty i sugestywny, polszczyzna piękna i czysta, gdzieniegdzie lekko archaizowana lub ubarwiona gwarą.

*

Książnica — Atlas, Lwów — Warszawa.

M. Piwowarczyk — **Zajęcia rękodzielnicze w szkole.** Roboty z drzewa. Podręcznik dostosowany do programu nauki na klasę V, VI i VII szk. powsz. i I kl. gimn. Str. 128 z atlasem o 162 ryc. i 32 tabl. Zł 4.

Książka powyższa opracowana została w dostosowaniu do obowiązującego programu nauki w szkołach powszechnych i gimnazjum. Całość jej została ujęta w sześć rozdziałów, z których pierwsze trzy omawiają program kl. V, VI i VII szkoły powszechnej, rozdział IV pierwszą klasę gimnazjalną a pozostałe dwa rozdziały, zatytułowane: „Uwagi ogólne“ i „Rysunek roboczy“, wyjaśniają te zagadnienia, które zostały ze względu na przejrzystość poprzednich rozdziałów pominęte.

W treści znajdujemy rozwinięcie wskazań programowych, wyjaśnienia potrzebnych ćwiczeń, narzędzia oraz tok pracy, obrazujący sposób wykonania danego przedmiotu. W załączonym atlasiku znajdujemy odpowiednią do każdego tematu rycinę, ujmującą przedmiot w perspektywie, lub tablicę, przedstawiającą dany przedmiot w rysunku technicznym.

*

T. Rojewski — **Podstawowe wiadomości z techniki liternictwa.** 1937. Str. 68. Zł 3.20.

Podręcznik T. Rojewskiego p. t. „Podstawowe wiadomości z techniki liternictwa“, przeznaczony przede wszystkim dla szkół przysposobienia kupieckiego I i II st., przedstawia zagadnienie liternictwa bardzo wyczerpująco zarówno pod względem rzeczowym i estetycznym, jak technicznym i metodycznym.

Omawia wszystkie rodzaje pism ze szczególnym uwzględnieniem pisma klasycznego, następnie podaje technikę nabycia umiejętności literniczych, tj. wykonywania wszelkiego rodzaju napisów reklamowych. Wykład jest bogato ilustrowany, każdej uwadze teoretycznej towarzyszy rycina.

*

J. Bandrowski — **Na polskiej fali.** 1937. Str. 208. Zł. 3

Powieść Jerzego Bandrowskiego „Na polskiej fali“ zajmie nie tylko młodzież szkolną, ale i szerokie sfery czytelników, dla których morze polskie i wszystko, co z nim związane, jest przedmiotem zainteresowania i umiłowania. Ta właśnie nuta serdecznego stosunku do całokształtu spraw pozostających w związku z „polską falą“ sprawia, iż książkę czyta się z pełnym zajęciem i przyjemnością.

Przed oczyma czytelnika przesuwa się w łączności z pobytem bohatera wśród rybaków w Jastarni obraz z życia naszych rybaków, ich wierzeń, zwyczajów i obyczajów, a w szczególności prac około połowu ryb w różnych porach roku. Ich troski i radości, ich trud zmagania się z żywiołem przeżywa czytelnik wraz z nimi, zdobywając przy tym cały szereg wiadomości, niejednokrotnie bardzo szczegółowych, o naszym morzu, jego znaczeniu dla Polski pod względem politycznym i gospodarczym.

SPIS KSIĄŻEK

nabytych

przez Centralną Bibliotekę Pedagogiczną

przy K. O. S. Wil. w Wilnie

w listopadzie i grudniu 1937 r.

Pedagogika i Dydaktyka.

Abramowicz T. i **Okołowicz M.** Nauczanie arytmetyki... kl. III i IV. Lwów 1937.

Blaustein L. Wpływ wychowawczy filmu. Lwów 1937.

Burzyński G. Takt pedagogiczny w wychowaniu... Lublin 1937.

Dyboski R. Angielska szkoła internatowa a życie. Kraków 1936.

Górski W. Wspomnienia — 60 lat pracy na niwie pedagogicznej. Warszawa 1937.

Hetzer H. Błędy wychowawcze. Lwów 1938.

Korniszewski F. i **Maćkowiakowie J.** i **A.** Nauczanie początkowe... Warszawa 1938.

Kwiatkowski Z. i **Białas S.** Ustrój i organizacja szkolnictwa. Lwów 1937.

Nauczanie języka polskiego w szk. powsz. w Piekarach Śląskich. Chorzów 1937.

Niesiołowski A. Metody realizacji wychowania społecznego. Poznań 1937.

Niesiołowski K. Ogród Jordanowski w małym mieście. Poznań 1937.

Piwowarczyk M. Zajęcia rękodzielnicze w szkole, kl. V—VII. Lwów 1937.

Prace pedagogiczne, T. I, zeszyt 1—2. Warszawa 1937.

Rozkład materiału dla szkół powsz. I st., kl. III, IV i VI, kurs B. Poznań 1937.

Schreiber, J. Dyskusja jako metoda nauczania. Kraków 1937.

Sempołowska, S. Reforma szkolna 1862 r. Warszawa 1937.

Sułkowski, J. Rola wychowania społecznego w przebudowie świata. Poznań 1937.

Szurek, J. Podstawy nauczania arytmetyki... w szk. powsz. Lublin 1937.

Śliwowska, H. i **Wędrowski, K.** Ogrody Jordanowskie. Warszawa 1937.

Wieniewski J. Dlaczego uczymy się łaciny? Lwów 1937.

Wojtowicz, M. Nauczanie astronomii w liceach... Lwów 1937.

Woydyno, W. Estetyka w szkole handlowej. Warszawa 1937.

Zagadnienia wychowawcze w szkołach powszechnych. Chorzów 1937.

Filozofia i psychologia.

Baumgarten, F. O charakterze i jego kształceniu. Poznań 1937.
Głuska, G. i **Goryński, L.** Wiek dojrzewania. Warszawa 1937.
Kaczorowski, S. O podziale logicznym. Lwów 1937.
Kuchta, J. Problemy pedagogiczne. Cz. I—II. Lwów 1936-37.
Ptaszyńska W. Wiek dojrzewania. Warszawa 1937.
Szewczuk W. Psychologia postaci. Warszawa 1937.
Szuman S. Problemy snów. Kraków 1937.

Nauki społeczne.

Adamiecki K. O istocie naukowej organizacji. Warszawa 1938.
Adamski W. Zarys socjologji stosowanej. T. I. Poznań 1928.
Bocheński A. Między Niemcami a Rosją. W-wa 1937.
Bystroń J. Łańcuch szczęścia i inne ciekawostki. Warszawa 1938.
Krasuski Z., Droga do dobrobytu — jak stać się niezależnym? Warszawa 1931.
Lewiński J. Zasady ekonomji politycznej. W-wa 1934.
Lud — czasopismo. T. XXXI—XXXIV. Lwów 1932-36.
Marzec W. Socjologja na codzień. Warszawa 1935.
Mrozowska J. Zagłębie Sarry i jego ciążenia gospodarcze. Warszawa 1935.
Seifert T. Polskie i zagraniczne instytucje popierania eksportu. Lwów 1932.

Matematyka i przyroda.

Carrel A. Człowiek — istota nieznana. Warszawa 1937.
Lisowski J. Przegląd porównawczy kończyn kręgowców. Puławy 1934.
Lublinerówna K. Mchy i porosty. Warszawa 1937.
Mieses M. Nauka o rasach w służbie polityki. Lwów 1937.
Reed M. Życie oceanu. Kraków 1938.
Sierpiński W. Wstęp do teorji funkcji zmiennej rzeczywistej. Lwów 1932.
Sokołowski M. Szata roślinna Tatr Polskich. W-wa 1935.

Nauki stosowane.

Bernège P. O metodzie prowadzenia gospodarstwa domowego. W-wa 1935.
Bildziukiewiczowa T. Nauka pisania na maszynie. Wilno 1932.
Hensel G. i **Kowalski S.** Podstawy elektrotechniki. Cz. I. Lwów 1937.
Iszora E. Odżywianie dzieci w wieku szkolnym i przedszkolnym. Wilno 1937.
Katelbach S. Encyklopedja przemysłu i handlu wełnianego. Cz. I. Warszawa 1932.
Kączkowski W. Racjonalne podstawy prania domowego. Warszawa 1931.
Orłow M. Materjałoznawstwo i chemja. Łódź 1930.
Ornatkiewicz M. Termodynamika techniczna. Dąbrowa 1932.
Paschalis-Grabowska A. Modelowanie form krawieckich. Lwów 1937.
Referowski, W. Okno wystawowe. Warszawa 1938.
Špaček, S. Wydajne gospodarstwo domowe. Warszawa 1927.
Staniszewska, M. Biurowość Pani Domu. Warszawa 1927.
Szyszkowski, M. Handel domokrążny i uliczny. Warszawa 1927.
Tatoń, A. i **Jabłowski, K.** Sprzedaż sklepowa. Lwów 1927.
Wojnicz-Sianożecki, Z. i **Sarnek, F.** Wojna chemiczna i obrona kraju. Warszawa 1926.

Sztuki piękne.

Papée, S. Drogi odrodzenia teatru. Katowice 1936.
Sterling, M. Rzeźba włoska — Średniowiecze, Odrodzenie. Warszawa.
Sztuki piękne. Rocznik I— VIII. Kraków 1924-32.
Śpiewnik strzelecki Szkoły junaka. Warszawa 1934.
Świtkowski, J. Zasady fotografii dla początkujących. Lwów 1937.
Żeleński, T. (Boy). Krótkie śpięcia (wrażenia teatralne) Warszawa 1938.

Krytyka literacka.

Arcimowicz W. A. Marcinkowski jako krytyk literacki. Wilno 1932.
Baumfeld, G. Szkice o Mickiewiczu. I. O „Panu Tadeuszu". Warszawa 1924.
Breitmeier, K. Dwie „Grażyny". Szkice literackie. Jasło 1927.
Kosiński, K. Witkiewicz i Tatry. Warszawa 1927.
Krzyżanowski J. Od średniowiecza do baroku. Warszawa 1938.
Ogińska, L. Prus w oświetleniu krytyków. Warszawa. 1938.
Skwarczyńka, S. Teoria listu. Lwów 1937.
Tewska, B. i **Stefanowicz, T.** Rozbiór nowel przeznaczonych na lekturę. Warszawa.
Życzyński, H. Dziady Drezdeńskie Mickiewicza. Lublin 1932.

Geografia. Podróże.

Burzyński Z. Pomiędzy chmurami. Lwów 1936.

Dybczyński, T. Ameryka południowa. Warszawa 1937.

Fiedler, A. Zdobywamy Amazonkę. Warszawa 1937.

Huxley, A. Nad Zatoką Meksykańską. Warszawa 1938.

Isaakowa, M. Polska w puszczach Parany. Poznań 1937.

Lajtha, E. Kraj wschodzącego słońca. Warszawa 1937.

Lepecki, M. Sybir wspomnień. Lwów 1937.

Matgarf. M. Łosie i łososie. Warszawa 1938.

Monfreid, De, H. Dramat Etjopii. Warszawa 1937.

Wäscha-Kwonnesin. Der heilige Baum. Stuttgart 1937.

Historia. Pamiętniki.

Farago, L. Palestyna na widowni. Warszawa 1937.

Farago, L. Palestyna płonie. Warszawa 1937.

Gąsiorowski, W. Gawędy żołnierskie — pamiętniki napoleończyków. Warszawa 1938.

Guizot, M. Histoire de la République d'Angleterre... II. Paris 1860.

Gumowski, M. Rycerstwo Śląskie w dobie piastowskiej. Katowice 1937.

Handelsman, M. Ukraińska polityka Ks. A. Czartoryryskiego... Katowice 1937.

Kosznicki, L. Pod skrzydłami D'Annunzia. Warszawa 1937.

Lloyd George D. Wspomnienia wojenne. Tom I. Warszawa 1938.

Maciejowski, J. W obliczu śmierci Wodza Narodu. Warszawa 1935.

Marcu, Y. Machiavelli — szkoła władzy. Warszawa 1938.

Preller, L. Römische Mythologie. Berlin 1865.

Schuchhardt, C. Schliemann's Ausgrabungen in Troja... Leipzig 1890.

Schlosser, F. Wsemirnaja istoria T. I—XI. Petersburg 1861—64.

Śnieżko, A. Kościół farny w Mirze. 1587—1937. Liga 1937.

Thiers, M. A. Histoire de la Révolution francaise. Paris 1846.

Truchim, S. Pierwsza baterja haubic Legjonów polskich. Warszawa 1934.

Wskazania Wodza Polski Odrodzonej. Lwów 1933.

Zajączkowski, S. Zarys dziejów Zakonu Krzyżackiego w Prusach. Toruń 1934.

Książki dla dzieci i młodzieży.

Brzechwa, J. Tańcowała igła z nitką. Warszawa 1938.

Giżycki, J. Janek i Samba. Warszawa 1938.

Górska, P. Szary brat. Warszawa 1936.

Kari, M. Pamiętnik Wandzi. Warszawa 1936.

Lewicka, M. Nasz dom. Warszawa 1936.

Literki zaczarowane. Otwórz książkę, wstaną same. Warszawa 1936.

Makuszyński, K. Szatan z VII klasy. Warszawa 1937.

Moszyńska, J. Wakacje u Babusi. Warszawa 1937.

Porazińska, J. Legendy. Lwów 1937.

Reutt, M. Księżniczka Jose. Katowice 1933.

Sokołowski, J. Szpak. Warszawa 1937.

Literatura piękna.

Hamsun, K. A życie toczy się dalej. Poznań.

London, J. Martin Eden. Tom I—II. Warszawa 1937.

Nowakowski, Z. Gałązka rozmarynu. Lwów 1938.

Strug, A. Miliardy. T. I. Warszawa 1937.

Undset, S. Olaf, syn Auduna i jego dzieci. Warszawa 1938.

Wańkowicz, M. Szpital w Cichiniczach. Warszawa 1935.

Dział ogólny.

Bornsteinowa J. Bibljoteki publicznych szkół powszechnych. Warszawa 1931.

Bornsteinowa, J. Zadania i drogi statystyki bibljotecznej. Warszawa 1932.

Chmaj, J. i Zagajewski, J. 10.000 słówek niemiecko-polskich. Lwów 1931.

Duden, Der grosse. Bildwörterbuch u. Stilwörterbuch der deutschen Sprache. Leipzig 1937.

Koczorowski, S. Pisarze o książce. Warszawa 1937.

Koelichenówna, S. Historia i zagadnienia obywatelskie... Warszawa 1937.

Kultura i nauka — praca zbiorowa. Warszawa 1937.

Lewak, A. Zbiory Bibljoteki Rapperswilskiej. Warszawa 1929.

Rojewski, T. Podstawowe wiadomości o technice liternictwa Lwów 1937.

Szober S. Słownik ortoepiczny. Warszawa 1937.

Adres Redakcji i Administracji: Wilno, Wolana 10, Kuratorium Okręgu Szkolnego Wileńskiego.

Prenumerata roczna Dziennika Urzędowego wynosi 6 złotych, półrocznie 3 zł, kwartalnie 1 zł 50 gr. Cena numeru pojedyńczego—60 gr. Należność należy wpłacać wyłącznie na konto czekowe P. K. O. nr 703004.

CENA OGŁOSZEŃ: cała strona zł 80, ½ str.—zł 45, ¼ str.—zł 25, ⅛ str.— zł 15.

Tłoczono z polecenia Kuratora Okręgu Szkolnego Wileńskiego w Drukarni Artystycznej GRAFIKA, Wilno, Tatarska 22, telefon 13-69.